

Rodiče Štědrého - Eduard a Marie – vychovávali všechny své děti Boženu, Jiřinu, Vladimíra a Miloslava v duchu nové Masarykovy Československé republiky, tj. se silným zaměřením na pročeské národní cítění, smysl pro myšlenkovou svobodu a demokracii. Eduard Štědrý dokonce delší dobu působil v Tovéři v době tzv. „první republiky“ v zastupitelstvu obce. Miloslav byl jako dítě významně ovlivňován okolím, kde vyrůstal a pochopitelně též svou rodnou obcí, která v té době patřila k bohatým hanáckým vesnicím. Štědrý byl velmi talentovaný zejména v oblasti rozvíjejícího se oboru moderní chemie. Jeho schopnosti v tomto oboru si všimli i nadřízení při konání vojenské prezenční služby. Bohužel však Štědrého plánovanou kariéru v prvorepublikové armádě zhatil 15. březen 1939 a příchod německých vojsk. Další ránou pak pro něj bylo uzavření vysokých škol 17. listopadu 1939, kdy musel nuceně přerušit studium. V průběhu 2. světové války pracoval v závodě Milo a později jako výpravčí u ČSD v Olomouci. Okupaci Československa nesl stejně těžce jako většina obyvatelstva. Netrvalo dlouho a Štědrý se aktivně zapojoval do různých činností, kterými mohl v rámci svých omezených možností poškozovat nacistický režim. Pro podezření z ukrývání hledané osoby byl několikrát vyslýchán na olomouckém Gestapu. Mnozí z továřských pamětníků si jistě vzpomenou, jak Miloslav ochotně zapojoval v jejich rádiích „vystřižené“ vlny pro poslech zahraničních rozhlasových stanic.

Ačkoliv se Továř nenacházela v oblasti tzv. Sudet, poválečná situace nedala sedlácké obci příliš klidu. Štědrý s nelibostí vnímal celorepublikové napětí vyvolávané mocenským vlivem Sovětského svazu, které v konečném důsledku mělo zásadní vliv právě i na hanáckou vesničku. Ihned v roce 1945 vstupuje do (v té době jediné povolené „pravicevější“ smýšlející strany) Československé strany národně socialistické. Po válce je povýšen do hodnosti poručíka v. v., avšak vzhledem k situaci, která se pomalu vyostřovala již, neusiluje o kariéru v armádě. V soukromém životě začíná pracovat jako chemik v Brně, Olomouci a později v Ostravě. V tomto oboru podal celou řadu zlepšovacích návrhů a byl spoluautorem patentů v chemické výrobě. Se svým bratrem Vladimírem pomáhá mnohým sedlákům v okolí s opravou zemědělských strojů. Po vzoru svého otce se taktéž částečně angažoval ve veřejném životě. Podle hodnocení nadřízených měl výborné analytické myšlení, v práci byl neobyčejně vytrvalý a houževnatý. Jistou nevýhodou pro pozdější dobu strávenou v komunistických lágrech byla jeho přímost v osobním styku, nekompromisní a sebevědomý postoj, který nemusel vždy každému zcela vyhovovat.

Válkou otřesené hospodářství zasáhlo významně i továřské sedláky. Velká sucha roku 1947 zásadním způsobem ovlivnila výsledky hospodaření. Díky mezinárodní situaci a sílícímu vlivu SSSR se republika stále více propadala do politické nestability. Vše završil osudný komunistický puč v únoru roku 1948. Štědrý velmi citlivě vnímal mnohdy až neskutečné „střídání stráží“, kdy byli na místa odborníků dosazováni lidé bez patřičného vzdělání v oboru, většinou nevalné pověsti, avšak

s rudou knížkou či výborným kádrovým profilem. Ani Tověř nebyla výjimkou. Ačkoliv komunisté před únorem 1948 prohlašovali, že kolchozy zavádět nebudou, že naopak budou podporovat zdravý růst malého a středního podnikání, opak byl pravdou. Klement Gottwald prohlásil 14. 10. 1948 na schůzi ÚV KSČ doslova: „Říkal jsem Stalinovi výslovně, že o kolchozech nebudeme mluvit, že je budeme dělat...“. A tato svá slova do puntíku dodržel. Zatímco rozhlas vysílal záznamy z prvních procesů se „zákeřnými škůdci lidu“ typu gen. Píky či Milady Horákové, zatímco vyhrával budovatelské písně a systematicky rozeštvával obyvatelstvo ČSR, docházelo v Tověři k realizaci komunistické politiky. A právě Tověř, ve které po dlouhá desetiletí žili dobře hospodařící sedláci, působila na komunisty jako rudá na býka. Důkazem může být i propagační dokument o zvyšování norem v obci odvyšiláný v rámci filmového týdeníku v roce 1948. Začala se – mnohdy násilně – zakládat JZD. O své grundy přicházely prastaré sedlácké rodiny (například v jednom z minulých občasníků zmíněná rodina sedláka Vajdy) a tyto byly veřejně označovány za příživníky, vykořisťovatele a kulaky. Člověk, který tu dobu přímo nepamatuje, se dnes jen velmi těžko dokáže vžít do natolik polarizované doby, kdy existovalo pouze prezentované mírové „dobro“ reprezentované Sovětským svazem a zlo v podobě označované za „revanšisty a imperialisty“ na Západě. Těžko si dnes dokážeme představit, že někdo ze dne na den přijde bez jakéhokoliv svého přičinění o rodový majetek na kterém hospodařil dlouhá léta. Rozhlas (nejen ten československý) připravoval svou propagandou občany na další válku. Někteří pamětníci si jistě vzpomenou, jak se obcí tajně šířili zaručené zprávy z Hlasu Ameriky „za týden to vypukne“ (myšleno třetí světová válka). V novinách vycházeli dnes a denně články o vesnických boháčích a tzv. kulacích. Svobodné volby byly zrušeny a to, co je nahradilo, bylo jen určitou „Potěmkinovou vesnicí“. Občanská společnost prakticky přestala existovat. Všechny živnosti byly znárodněny, lidé přicházeli neustále o majetek ve jméno dělníků a pracujícího lidu. Začalo zatýkání za sebemenší nesmysl. Neomezenými vládci se stali členové KSČ či jejich nohsledi. Režim v mnoha ohledech silně připomínal nacismus, který jen před pár lety skončil. Tímto vším Miloslav Štědrý žil a toto všechno intenzivně vnímal. Vzhledem ke své povaze a svému přesvědčení si troufnu tvrdit, že o špetku víc než ostatní.

Nebylo tedy náhodou, že se podle svého nejlepšího vědomí zapojil prostřednictvím švagra Zelinky v roce 1950 do protikomunistického odboje. Je však nutné podotknout, že válku nevyhlašoval on, ale ti, kdo prohlašovali „proti nepřátelům ocelovou pěst“. Miloslav Štědrý působil v odbojové skupině Ervína Nejdla jako radiotelegrafista. Organizace byla napojena na francouzskou tajnou službu. Bohužel však skupina byla řízena vysoce postavenými tzv. dvojími agenty StB Metodějem Skopalem a Bernardem Hruškou. Postupem času Štědrý rozpoznal léčku a začal rozplétat a odkrývat aktivity StB v rámci této skupiny. Zjistil, že se vlastně jednalo o důmyslnou akci nejvyššího velení StB s cílem kontroly podřízených složek krajského velitelství StB Olomouc a Brno. Bohužel však již bylo příliš pozdě na to, aby dokázal včas zmizet. Přesto však dokázal v květnu 1951 uprchnout estébákům při zatýkání v Ostravě. Na vlastní pěst se pak pustil do ozbrojené odbojové

činnosti a snažil se zprostředkovaně upozornit ostatní členy organizace na rafinovanost vedoucích představitelů tzv. odbojové skupiny. Tou dobou přespával někdy nepozorovaně, ale někdy s plným vědomím u mnoha „tověráků“ a „dolaňáků“. Zároveň připravoval akce, které měly zásadním způsobem narušit kolektivizaci v Tověři a znepokojit tak komunisty v obci. Za pomoci rafinované zpravodajské hry StB byl však odzbrojen a zadržen v červnu 1951 u Přerova při odchodu do Rakouska. Na vlastní kůži poznal drastické vyšetřovací metody vyhlášených sadistů Housírka či Drabiny v olomoucké vyšetřovací vazbě StB. Tzv. vyšetřovatelé se snažili získat ze Štědrého informace o lidech, kteří mu byli nápomocni. Z důsledného bádání v archivech je však patrné, že Štědrý nikdy nesdělil estébákům víc než to, co sami již věděli. Po jednom z krutých výsledků, při kterém mu byly hašeny cigaretové nedopalky o obličej a dřevěnou tyčí rozbíjena chodidla, uvolnil ve své cele mříž a v noci 11. 7. 1951 – tedy přesně před šedesáti lety – se mu podařilo, jako jedinému v celé historii olomoucké vyšetřovací vazby (v současnosti Žižkovo náměstí), uprchnout. Využil nepozornosti strážců a momentu překvapení. Po útěku přes městské kanály se dostal do relativního bezpečí. První dny přežil prakticky jen díky bezmezné podpoře rodiny Kotlabů, která mu poskytla úkryt. Ačkoliv se vystavovali obrovskému riziku postihu, přesto vysílenému Štědrému pomohli. Štědrý se poté nějakou dobu skrýval ve stodolách v Dolanech či Tověři. Rodný dům č. 4 byl neustále ve dne i v noci hlídán a to jak příslušníky StB tak některými z místních pomocníků. Později se přesunul do lesů nad obec, kde si vybudoval úkryty. Po nocích pozoroval příslušníky StB, jak chystají léčky a provádí domovní prohlídky v obci. Pomocí mrtvé schránky umístěné na rodinném hrobě v Dolanech komunikoval se svojí sestrou a získával informace o dění v obci. Opět začal připravovat akce, kterými by narušil co možná nejvíce komunistické represe v obci. Nikdo nikdy nevěděl, kde se vyskytuje a kdy a kde se opět objeví. Mezi příslušníky StB vyvolávala jeho činnost obavy. 3. 8. 1951 narazil při noční návštěvě svého bydliště, kam pronikl přes zahradu, na příslušníky StB, kteří na něj číhali v zahradě u domu. Z přestřelky, která následovala, dokázal uprchnout a podle záznamů z archivu StB od tohoto data zintenzívnilo střežení obce a povolaly se další jednotky. Okruh spolehlivých lidí se však nadále zužoval. Je nutné podotknout, že také díky ochotným spolupracovníkům StB z Tověře a Dolan. Štědrý si v důsledku docházející munice a chybějících zdrojů naplánoval odchod do západního sektoru, kde chtěl západní zpravodajské agentury informovat o dvojítech agentech a praktikách StB. Tuto svou cestu plánoval zrealizovat za pomoci kamaráda z Tověře, který pracoval v ČSD. Požadoval umožnit cestu rychlíkem do Českých Budějovic, kde hodlal proniknout přes hranice. Tzv. kamarád však vše ohlásil na StB v Olomouci a tak byl Štědrý 11. 10. 1951 zatčen na nádraží v Zábřehu na Moravě.

V červnu 1952 mu byl v procesu v rámci akce „Mýtina“ a „Štědrý“ původní navrhovaný trest smrti zmírněn a byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody a doživotní ztrátě občanských práv za velezradu, vyzvědačství, pokus o vraždu a maření úředního rozhodnutí. Je nutné podotknout, že následovaly další procesy, ve kterých byla spousta jeho spolupracovníků, ale také lidí, kteří mu

tzv. „jen dali chléb“ odsouzena k mnoha letům odnětí svobody. StB měla své lidi všude a tak se postupně dozvídala o jeho spolupracovnících, ačkoliv Štědrý sám nic neprozradil. Jako vězeň A05852 poznal Jáchymovské doly, odkud se neúspěšně v roce 1952 a 1954 pokusil utéct. Byl také vězněn v táboře Vojna u Příbrami, ve Valdicích či v Leopoldově. Nikde se vězňům nepodařilo zlomit jeho demokratické smýšlení a víru v osvobození ČSR západními státy. I ve vězení se snažil neustále narušovat komunistické hospodářství. Za cenu fyzických trestů, nekonečných samovazeb a korekcí odmítal plnit předepsané pracovní normy při těžbě uranu nebo v brusírně skla. Jeho povaha byla mnoha bachařům trnem v oku. Ve vězení byl spíše samotářský a nestýkal se s ostatními spoluvězni. Mnohokrát byl svědkem toho, kdy někteří z řad vězňů byli „donašeči“ a proto si udržoval od ostatních jistý odstup. V roce 1957 zrealizoval pomocí vlastního paklíče útěk z věznice ve Valdicích. Byl však později chycen a zadržen.

Někteří pamětníci v Dolanech a Tovéři si jistě vzpomenu na rok 1963, kdy zemřela Štědrého matka Marie. Obyvatelé obce tehdy spekulovali, zda-li komunisté pustí Miloslava Štědrého alespoň na pohřeb vlastní matky. Lidé chtěli tuto události vidět a tak se na pohřbu Marie Štědré sešel nebývalý počet smutečních hostů. Krutost režimu však neznala hranic a tak se Štědrý na pohřbu neukázal. Z vězení byl propuštěn až 6. 4. 1964 po 13 letech v době, kdy už v ČSSR bylo patrné určité uvolnění. Mnoho obyvatel obce však nadále žilo v obavách z možné perzekuce a tak se Štědrému raději vyhýbali. Po svém propuštění byl neustále (nejen) pod dohledem StB a musel se v pravidelných intervalech hlásit na stanici SNB. Nicméně i tak Štědrý nebyl zlomený a chtěl si dodatečně vyřídit neuzavřené účty s lidmi, kteří v padesátých letech donášeli na Státní bezpečnost a dostali tak spoustu obyvatel Tovéře včetně jeho samotného do vězení. Jeho život však 9. 7. 1966 za záhadných okolností ukončil pád ze stromu při sbírání lipového květu v Dolanech na návsi. Podle některých verzí se mezi obyvateli Dolan mluvilo o autě, které se znenadání vyřítilo od Bělkovic, Štědrému podrazilo žebřík a ujelo. U neustále sledovaného člověka, který byl i nadále některým lidem nepohodlným, který byl v podmíněném trestu a který mohl doživotně pracovat jen v těžkém průmyslu, nebyl žádný zájem na prošetření.

Začátkem šedesátých let (ještě v době, kdy byl Štědrý vězněn) byl příběh této odbojové skupiny vylíčen, avšak tendenčně značně zkreslen a ideologicky upraven, ve hvězdně obsazeném filmu Kohout plaší smrt s Josefem Bekem, Karlem Hegrem a Janem Třískou.

Štědrého případ byl vyšetřován a prostudován Úřadem pro dokumentaci zločinů komunismu v roce 2006. V tom samém roce byla otevřena trvalá expozice Miloslava Štědrého v rámci výstavy „Lidé proti lidem“ v Muzeu Čs. opevnění K-S 14 Králíky. Expozice se ihned po otevření těšila velké pozornosti českých i zahraničních médií a s případem Miloslava Štědrého se seznámila spousta významných osobností veřejného života jako např. arcibiskup pražský, metropolita a primas český Domink Duka, náčelník gen. štábu gen. Štefka, zástupci Senátu PČR senátorka Müllerová, senátor

Hálek, apod. Za dobu existence výstavy tuto shlédlo již mnoho tisíc návštěvníků. Ve španělském a německém vysílání Českého rozhlasu byl odvysílán vstup o tomto významném továřském rodákovi. Společnost Člověk v tísni uveřejnila v rámci cyklu „Příběhy bezpráví“ v Lidových novinách medailonek o Miloslavu Štědrém. Na cyklus Příběhy bezpráví navázala v roce 2007 výstava o třetím odboji, která byla umístěna na pražském Václavském náměstí. Zde byl presentován Štědrého případ mezi ostatními významnými představiteli tzv. třetího odboje. Česká televize natáčela přímo v Tověři a okolí v roce 2007 dokument o Miloslavu Štědrém. Byl odvysílán v rámci cyklu V zajetí železné opony.

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10121085020-v-zajeti-zelezne-opony/407235100221007-akce-mytina/>

Osoba Miloslava Štědrého bude pravděpodobně navždy rozdělovat názory obyvatel obce Tověř. Nicméně jeho odbojová činnost byla z regionálního hlediska stejně významná jako podobné případy jiných ozbrojených skupin např. bratrů Mašínů či organizace Černý Lev 777. Komunisté a estébáci pocítovali po dobu jeho aktivní odbojové činnosti strach a obavy o svůj život. Na jejich vyhlášení třídního boje jim někdo odpověděl, někdo se vzepřel a s tím nikdo z nich nepočítal.

Ať však již nahlížíme na Miloslava Štědrého jako na problematickou osobu nebo na ozbrojeného bojovníka proti totalitě, není možné mu upřít, že bezesporu patří k nejvýznamnějším továřským rodákům 20. století. Svým razantním a nekompromisním postojem vůči totalitě, se tak dokázal zapsal do novodobých dějin obce.

V Praze 11. 7. 2011

Petr Svoboda